

BİRLEŞİK AMERİKA DEVLETLERİNDE KRİMİNOLOJİDE SOSYOLOJİK ARAŞTIRMALAR [*]

Donald R. TAFT

Illinois Üniversitesi Profesörlerinden

A. KRİMİNOLOJİK ARAŞTIRMALARIN UMUMİ MAHİYETİ

1. Sahası ve mevzuu.

Kriminoloji terimi, belki haklı olarak, şimdiye kadar biri umumî ve diğeri mahdut olmak üzere iki mânada kullanılmıştır. Dar mânada kriminoloji, kanun tarafından tarif olunduğu şekilde suçun izahı ile meşgul olur. Geniş mânada kriminoloji ise kanun tarafından tarif edilmiş olsun veya olmasın grup tarafından gayri ahlâki yahut anti-sosyal olarak ta-kınılmış bulunan hattı hareket şekilleriyle meşgul bulunur. Keza bir çok müellifler, kriminolojinin sahasını hattı hareketlerin izahına tahdit etmezler, fakat bunu suçun önlenmesini, teşhis ve keşfini ve suçluların yakalanması, tecziyesi yahut tedavisini de ihtiva edecek surette teşmil ederler. Hangi tarif ele alınacak olursa olsun, kriminolojik araştırma, hiç şüphesiz az veya çok objektif metodların tatbik olunduğu kriminoloji şubesidir. Kriminolojik araştırma müsbet bir ilmî telâkkiyi ve illî münasebetlerin araştırılmasını tazammun eder.

Eğer kriminoloji, kanun tarafından tarif edilmiş olanlardan başka diğeri tecavüzleri de mütalâa edecek olursa sahası geniş ve kendisini diğeri bilgi şubelerinden ayıran hudutlar müphem olur. Kanunun tarif etmediği fiillerin de bu suretle kriminolojinin tetkik sahasına ithali bir takım fayda ve mahzurları daıdır. İlmî kriminolojinin sadece kanunun tarif eylediği cürümlerin tetkik ve mütalâasına tahdit edilemeyeceği kuvvetle ileri sürülmüştür. Çünkü kanunî tarifler teşriî organlar yahut diğeri sa-lâhiyetli kaynaklar tarafından keyfî bir surette tayin edilmişlerdir'. Bu sebepledir ki suçlar muhtelif zaman ve mekânlara göre değişiktirler. Keza yine bu sebepledir ki meselâ ihtilâf yahut istismar gibi sosyal vetireye devamlı surette taallük eden hattı hareket şekillerini meydana koymaz-

*) Bu makale aynı zamanda Amerikada da intişar edecektir.

2) Thorsten Sellin: «The Basis of a Crime Index» Journal of Criminal Law and Criminology, Eylül, 1931.

lar. Biz bir sosyal inhiraf, ihtilâf, istismar yahut teşkilâtsizlaşma nazariyesini araştırabiliriz. Çünkü bu telâkkiler müşabih tipteki sosyal münasebetlere uymaktadırlar. Bununla beraber kanun herhangi bir sabit ve uygun vetire ile meşgul olmaz. Hırsızlık, ırza tecavüz yahut katil bir ihtilâf durumunu ifade edebilir veya etmez, yahut sosyal bir teşkilâtsizlanmayı tebarüz ettirebilir veya ettirmez. Cürmî hareketin bu değişen muhtevasını tanımak hususundaki ademi muvaffakiyet, sözüm ona suç nazariyesi olarak isimlendirilen ve cürmü ve sebebini basit bir formüle ircaa sâyeden nazariyelerin maksat bakımından uygunsuzluğunu izah hususunda çok hizmet etmektedir. Biz, insanın ne için mücadele, rekabet ettiğini yahut başka birisinin faaliyetinden faydalandığını izahı ümit edebiliriz. Fakat aynı derecede salâbetle insanın ne için kanunları ihlâl eylediğini izah edemeyiz. Çünkü kanunu ihlâl ediş, bir hareket şekli olarak bir ihtilâf, rekabet halinde istismar edici bir hâdise yahut hattâ kooperatif bir vakıa olabilir.

Kriminolojinin sahasını geniş surette telâkki eylemenin mahzuru nazari olmaktan ziyade belki tatbiki'dir. Eğer kriminoloji meselâ bütün anti-sosyal olan hareket şekillerini izaha yeltenirse sahası tasavvuru kabil olmıyan nisbetler alır ve sosyal ve psikolojik ilimlerin tedrisine müteallik hiçbir üniversite kursu, diğer bir çok ilimlerin sahalalarına tecavüz eylemeden, mesele ile meşgul olunabileceğini ümit edemez. Hattâ bir bakımdan kriminolojinin sahasını kanunun tarif eylediği şekildeki cürmün izahına tahdit eylemiş bulunsak dahi bu güçlük önlenemez bir mahiyet arzeder; zira kanunî mânada suç bütün bu disiplinleri farzylemez. Bununla beraber, pratik noktai nazarcan, kriminoloji polis, mahkemeler yahut müesseseler tarafından meşgul olunan ve âmmece de suç problemi olarak düşünölmekte bulunan bütün hareket şekilleri ile meşgul olmalıdır. Bununla beraber fiilen araştırmalarımızın ekseriyeti bu dar mânadaki suçun mütalâasına tevcih olunmuştur. Hattâ ne kadar keyfi surette tarif edilmiş bulunsalar dahi, hareketlerimiz yahut onun sebepleri salâbetli birleşmeler halinde kendilerini tekrar eden âmilleri meşrut kılacak surette oldukları ölçüde bunları izah edebilmeyi ümit edebiliriz. Maamafih kriminolojinin mevzuunu, bir vetirenin hudut ve mânası içinde olmayıp da, formel kanun hududu içinde tarif edecek olursak, çok daha az akla yakındır ki onun mahiyet ve sebeplerini herhangi bir kriminolojik nazariyeye uyacak surette kâfi derecede salâbetli olarak keşfedebilelim.

Kriminolojinin sadece suçun izahına mı tahdit olunması lâzım geldiği yoksa cürmün tayin ve keşfine, önlenmesine ve suçlular hakkında tatbik olunacak tedbirlere yahut cezaya da mı taallük eylemesi iktiza ettiği meselesi ilmi izah bakımından az ehemmiyetlidir. Çünkü sadece bir etiyo-

loji yahut ihtiyaca göre uygunluk meselesidir. Şüphesiz mezkûr sahaların hepsinde araştırmalar yapmağa ihtiyaç vardır. Bundan başka bütün bunlar tamamile birbirinden de ayrılamazlar. Önleme, ve mahkûmlar hakkında tatbik edilecek tedbirlere ait programları, illiyet nazariyelerini ve bilhassa müessir olan tesirler hakkındaki bilgilerimizi hem tatbik ve hem de bunların doğruluğunu tahkike imkân verirler. Glueck² tarafından yapılan araştırmalar, bilhassa ceza siyasetini kontrol mevzuuna taallûk eylemekle beraber bunlar suçun sebepleri mevzuundaki bilgimize çok yardımda bulunmuşlardır. Bundan başka ceza siyasetimiz de yine bizatihi sosyal vetirenin bir mahsul ve neticesidir ve bilmukabele cürmün tekrarına veya tekrar olunmamasına olduğu kadar ikâna da müessirdir.

Bu makale bilhassa, kanunda tarif olunduğu şekildeki suç ile meşgul olan araştırmalara taallûk edecektir. Etüdün merkezi sıklıti cürüm sebeplerini izah eden nazariyeler ve cürüm nazariyelerini tesise sevkeden gayretler olacaktır. Önleyici ve suç işliyenlere tatbik edilecek tedbirler hakkındaki programlara ait etüdlere daha az temas olunacaktır. Cürmün keşif ve tayini ve mücrimlerin hüviyetlerinin tesbiti konularında da, kat'i bir ifade bulunulmak istenilirse, sosyal münasebetlere ait bilginin bir kül olarak ehemmiyeti olmadığından bahsedilemezse de, sözü geçen mevzularda bu makalede temas olunmayacaktır. Keza bütün yeni etüdlere de burada temasa teşebbüs olunmayacaktır. Biz, kriminolojik nazariyeler itibarile en ziyade ehemmiyetli gözüken ve temsil edici mahiyet arzeden az adetteki etüdlere temasla iktifa edeceğiz³.

2. İlet neye derler?

Kriminolojik nazariyeler arasındaki bazı farkların, illetin mahiyeti hakkındaki telâkkilerin farklılığından ileri geldiği söylenmiştir. Felsefi problemleri bir kenara bırakacak olursak, kriminoloji sahasında, sosyal

²) Bu husustaki orijinal etüdler şunlardır: Sheldon ve Eleanor Glueck: *500 Criminal Careers*, New York, Knopf, 1930; *Five Hundred Delinquent women*, New York, Knopf, 1934 ve *One Thousand juvenile Delinquents*, Cambridge Harvard University Press, 1934. Bu her iki grup hakkında da uzun tetkikler devam ettirilmiş ve bunlar su eserde güzel bir şekilde hulâsa edilmiştir: *After-Conduct of Discharged Offenders in Cambridge, England* University Faculty of Law, Department of Criminal science, English Studies in Criminal Science, V. s. Ekim 1945.

³) Profesör Thorston Sellin ve J. P. Shalloo, müdekkikler için pek çok kıymetli olan ve tasnif edilmiş mevkut kriminolojik araştırma listeleri neşreylemekte idiler. Maalesef harp ve diğer güçlükler bu hizmetin yapılmasını önlemiş bulunmaktadır. *Criminological Research Bulletin*, No. VIII, 1939, J. P. Shalloo Ed, Philadelphia 1939.

sebeplerin mahiyeti hakkında iki muhtelif görüşün mevcut bulunduğunu beyan edebiliriz. Lindesmith⁴ ve Sutherland⁵ gibi zevata nazaran ancak mütalâa edilmekte olan hattı harekette âlemsümül olarak mevcut bulunan âmil, sebep veya illet olabilir. Sebep böylece, zaman ve mekândan müstakil olan bir şeydir. Nasıl ki, kimyevî bir formülde mevcut olan unsurlar âlemsümül iseler ve muayyen bir kimyevî maddenin teşekkülünde her zaman ve mekânda mevcut bulunuyorlarsa, bir cürmî hareketin sebebi de daimî surette mevcut olan bir unsurdur.

Böylece, Lindesmith, uyuşturucu maddeler müptelâlarının hayat hikâyelerine karışmış bulunan bir çok vaziyetler ve müessirler bulmaktadır⁶. Fakat bunlardan yalnız bir tanesidir ki bütün hâdiselerde daima kendisini ortaya koymaktadır. İnsan tıbbî sebepler dolayısıyla uyuşturucu maddeler alabilir ve bazı kere bu sebeple uyuşturucu maddeleri iptilâ haline getirebilir. Bazı kere ise şeniyetten kaçmak yahut arkadaşlarının kendilerini «iyi omuzdaş» olmak için zorlamaları şeklindeki sosyal tazyikin neticesi olarak ve bazan bu husustaki tecessüsünü tatmin sadedinde bu iptilâyaya duçar olabilir. Bütün bu şartlardan hiçbirine her hâdisede tesadüf olunmadığı için bunlardan hiçbirisi uyuşturucu maddeler müptelâsı olmanın sebebi olamazlar. Bununla beraber, her hâdisede ıztırap maddenin kullanılmadığı hallerde mevcut bulunduğundan, maddenin yokluğunun ıztırabı husule getirmekte olduğu şahıslar tarafından keşfolununca ve mezkûr keşif takip edilince uyuşturucu maddelere müptelâ oluş halî vardır. Bu keşif üzerine müptelâ olan şahıs artık kapana girmiştir. İşte bu keyfiyet âlemsümül olması dolayısıyla, Lindesmith'e nazaran, uyuşturucu maddeler müptelâlığının sebebidir. Sutherland da açık olarak, sebebiyet hakkındaki bu telâkkiyi kabul etmektedir.

Bunun aksi olan telâkkiye nazaran ise sebep zarurî olarak fiile tekaddüm eden yahut onunla birlikte husule gelen şeydir. Böylece, bir cihetin sebep teşkil edip etmediği hususundaki kıstas, onun âlemsümül oluşu değil fakat yokluğunun husule getirdiği tesirdir. Eğer tıbbî sebep şeniyetten kaçmak arzusu, sosyal tazyik ve tecessüs mevcut bulunmasa idi müptelâ olan hiçbir şahıs uyuşturucu madde almayacağına göre mevzubahs hâdiselerde bu zarurî unsur uyuşturucu maddeler müptelâlığının sebep-

⁴) Alfred R. Lindesmith: «A sociological Theory of Drug Addiction» American Journal of Sociology, Ocak 1918.

⁵) E. H. Sutherland: Principles of Criminology, üçüncü tabı, Chicago Lippincott, 1939, fasıl I.

⁶) Alfred R. Lindesmith: *The Nature of Opiate Addiction*, University of Chicago Libraries, Chicago 1937.

lerinden biri olur. Bu görüş, eğer arzedilen telâkki tarzı kabul edilecek olursa, insan olmanın yahut meselâ bir başa malik bulunmanın da suç sebebi sayılması icap edeceği ileri sürülerek gülünç vaziyete sokulmak istenmiştir. Bazı sebeplerin çok açık olmaları sözü geçen telâkkiyi illetlemez. Zahiridir ki cürmün sebebiyeti hakkındaki bu son görüş müteaddit sebepleri tazammun eden bir telâkki teşkil etmektedir. Bu telâkkide herhangi bir hareket şekli için âlemşümül bir formül keşfedilmemekte daha ziyade müşabih hareket şekillerinde mevcut âmillerin değişik meziçleri ortaya konulmaktadır. Bu, zarurî olarak sebebiyet hakkında kaotik bir görüş mânasına gelmez; çünkü müşabih âmiller ve bunların meziçleri kendilerini tekrar ederek tezahür etmektedirler. Bununla beraber bulunan münasebetler müdildirler. O suretle ki bir halde cürmü ika hususunda zarurî olan âmil diğer başka bir halde hattâ cürmün husule gelmesine âmil olarak gösterilebilir. Şüphesiz bu ikinci görüş tarzının taraftarlarına nazaran cürmü izah eden hiçbir tekçi nazariye mevcut değildir. Bu teori keşfolunan hakikate nazaran tutunur veya sukut eder. Bununla beraber tebarüz ettirmek lâzımdır ki bir kimse birinci âlemşümül sebep görüşünü kabul edecek olursa, program ve önlemenin bu âlemşümül sebebe teveccüh eylemekle iktifa etmesi lâzımgelir. Meselâ Lindesmith'in uyuşturucu maddeler müptelâlığı nazariyesinde, müptelâları, aldıkları maddenin tesiri hakkında bilgi sahibi etmemeğe gayret etmek lâzım gelecektir. Halbuki ikinci görüş nazaran, ehemmiyetli adetteki hâdiselere zarurî olarak tekaddüm eden tıbbî istimallerin, sosyal münasebetin yahut sair âmillerin kontrolü icap edecektir. Bununla beraber başları ortadan kaldırmamıza ihtiyaç olmayacaktır. Zira başlar cürümlerin ika hususunda kullanılmalarından müstakil olarak da kıymeti haizdirler! Bununla beraber bu sebebin tarifi hususundaki ihtilâf bir cürüm nazariyesi münakaşa olunduğu zamandır ki ehemmiyetli olabilir. Muayyen bir araştırma parçası tahlil olunduğunda sözü geçen mesele az ehemmiyeti haizdir.

3. Kriminolojik araştırmalarda kullanılan metodlar.

Müsbet ilimler metodlarının hepsi kriminolojist için kullanılabilir mahiyette değildir. Hiç şüphesiz bir tecrübi metod yahut lâboratuvar metodunun, açık olarak, kriminolojik araştırmalarda ancak mahdut bir yeri vardır. Lâboratuvarın tam kontrolü mümkün değildir. Bu nevi bir kontrole en yakın gözüken hareket tarzı tedavi metodlarının istimalinde görülmektedir. Mahdut ölçüde olmak üzere bir sebebiyet nazariyesine müstenit olan bir önleme programı, eğer mevzubahs diğer âmillerde ufak değişmeler husule gelmişse, bu metodun sıhhatini kontrol edebilir. Belki bunun bir sosyolog tarafından kullanılan en iyi misali Clifford Shaw'un

mintaka projesinde görülmektedir'. Bu projenin açıkça beyan edilmiş gayelerinden birisi de Shaw'un suçu dezorganize bir muhitin ve komşuluk münasebetlerinin mahsulü olarak izah eden nazariyesinin doğru olup olmadığının tahkikidir. Shaw, Russel Square mintakasında suçluluğun, tesis olunan demokratik bir komşuluk teşkilâtı sebebiyle, bu nevi bir programın tatbik edilmediği mintakalara nazaran, esaslı surette azalmış bulunduğunu isbat eylemiştir. Bununla beraber Shaw projesine dahil diğer mintakalarda daha az ikna edici bir muvaffakiyet derecesine varıldığını da beyan eylemektedir.

Bu kısmi gösteri, hiç şüphesiz, komşuluktan başka münasebetlerin de tesir göstermesi ve kontrolün gayrı tam olması bakımlarından intizar edilmesi lâzımgelen bir cihet olarak ortaya çıkmaktadır. Shaw'un nihayet yapabileceği sadece muhiti kısmen organize etmek ve komşuluk münasebetlerinden gayrı olan âmillere müessir olabilmek idi.

Hiç şüphesiz, suçluların ve suçlu olmayanların istatistikî mukayesesi de geniş surette kullanılan bir metoddür. Sosyologlar bu metodu, değişik grup münasebetlerine nisbetle olan fark ve müşabehetleri göstermek için istimal eylemişlerdir. Psikologlar da aynı metodu, suçlu ve suçlu olmayan grupları karakterize eden muayyen şahsiyet hususiyetlerinin üstünlüğü bakımından mevcut farkları göstermek için istimal edebilirler. Aynı suretle bir çok sosyolojik istatistikî araştırmalarda korrelasyon metodu kullanılmıştır. Böylece suçların artma ve azalma nisbetleri kültür değişmeleri yahut sosyal teşkilâtsızlaşma istatistiklerine nazaran etüd edilebilir. Yine ekolojik usulün tatbiki sayesinde suç ve sosyolojik hâdiselerin, saha üzerinde birbirine ne suretle taallük eyledikleri araştırılabilir. Shaw ve Mc Kay ve diğer sosyolog-ekolojistler, sözü geçen metodu, suçluluğun tekâsüf eylediği mintakaların tasvirî şekildeki karakterlerini belirtme hususundaki gayretlerine yeni teyitler getirmek hususunda kullanmışlardır*. Açıktır ki korrelasyon etüdüleri kriminolojik çalışmaların sadece başlangıcıdır, yoksa sonu değildir. Bunlar, illi rabitaları itmam ederler ve daha fazla etüd edilmek ihtiyacında bulunulan mintakaları tayine imkân verirler.

*) Clifford R. Shaw, Joseph D. Lohman, Ernest W. Burgess: *Coping with Crimes* s. 8-28; *National Probation Association Year Book 1937*.

*) Clifford R. Shaw ve Henry D. Mc Kay: *Social Factors in Juvenile Delinquency*; National Commission on Law Observance and Enforcement, *Report on the Causes of Crime*, c. II.

Hâdise ve hayat hikâyelerinin istimali de daha az sahih olmakla beraber ekseriya daha fazla mânalı metodlar arasındadır. Clifford Shaw*, olaganüstü tamam olan hayat hikâyeleri ile haklı olarak iştihar eylemiş bulunmaktadır. Hayat hikâyeleri, onun cürmün sebeplerine taallük eden faraziyelerini güzel bir şekilde tebarüz ettirmiş ve bunların doğruluğunu kontrole imkân vermiştir. Şüphesiz hayat hikâyeleri bir sürü gediklerle dolu ve ciddî surette hudutlu olmalarına rağmen bu metod ekseriyetle, çok ikna edici surette, bir kriter ile ölçülemeyecek olan tecrübenin ince mânalarını ortaya koymuştur.

Meselâ bir sosyolog tarafından bu hâdise hikâyesinin etüd edilisinde kullanılan ana hatlar ile aynı şeyin daha ortodoks bir psikiyatrist ve psikolog tarafından tahlili hususunda istimal edilen umumî hatlar mukayese edilince, sosyolojik ve sosyolojik olmıyan araştırmalar arasındaki fark ve benzerlikler güzel bir şekilde tebarüz eylemiş olur⁹⁾. Bu farklar belki meselelere başka başka noktâ nazarlardan bakılmasının neticesi olabilirler, fakat katıyen ehemmiyetsiz de değildirler. Böylece, asgarî bir sosyolojik tahsil görmüş olan bir psikiyatrist sosyal çalışıcı bir çok neviden sosyal hâdiseleri, bunların heyecan tevettürleriyle olan münasebetleri itibarile araştırarak, incelemeğe çalışacaktır. Psikiyatrist için cürmî hareketlerin sebebi olarak ehemmiyetli olan bunlardır. O, evi pis, disiplini bozuk, gayrı ahlâkî, lüzumundan fazla kalabalık ve tavsif olunamaz şekilde olarak tasvir edebilir. Bu şekilde karakterize edilmiş, muhtemel olarak, az veya çok mutlak ve statik standartlara yahut onun bir evin ne zaman temiz, ahlâkî ve ikameti mümkün bulunabileceği hakkındaki şahsî telâkkilerine müstenit bulunabilir. Diğer taraftan sosyolog yahut sosyolojik yönden tahsil görmüş sosyal işçi ise nisbî sosyal şartları araştıracaktır; çünkü bunlardır ki sosyal durumları tayin ederler ve bunların kaybı en ehemmiyetli bir kriminojenik âmil teşkil eder. Pislik, lüzumundan fazla kalabalık oluş ve hattâ gayrı ahlâkîlik bizatihi az ehemmiyet arzederler. Fakat en pis bir evde yaşamak, komşularının standartlarına nazaran bir gayrı ahlâkîlik şöhretine sahip olmak, ebeveynin mahallî modele nazaran daha fazla kavgacı olmaları — yani böyle nisbî durumlara taallük eden

*) Clifford Shaw: *The Jack Roller*, Chicago, the University of Chicago Press, 1930; *The Natural History of a Delinquent Career*, Chicago, University of Chicago Press, 1931, ve *Brothers in Crime*, Chicago, University of Chicago Press, 1938.

⁹⁾ Judge Baker Foundation'un *Case Studies Outline* serilerine bakınız, Boston, 1923; Myrtle Strom Mink: *Suggested for the Psychiatric Study of Children with Behavior Difficulties*, published by the Institute for Juvenile Research, Chicago, Undated. Donald R. Taft: *Criminology*, New York, Mcmillan, 1942, s. 44-51.

hâdiseler — sosyolojik araştırma yapan müdekkik için hâdisе hikâyelerinin ana hatlarında az veya çok mütebariz surette belirtilecek vaziyetleri teşkil ederler.

4. Kriminolojik araştırmalara yardım eden disiplinler.

Hergün biraz daha fazla olarak anlaşılmaktadır ki hiçbir tek disiplin, müstakil olarak cürmî hareket hattını izah edemez¹¹⁾. Suç yalnız olarak ne sosyolojinin ne de coğrafya, psikoloji, fizyoloji, tıp yahut psikiyatrinin mevzuu değildir. *Kriminoloji bunların ve diğer ilimlerin sistematik bir tatbikidir*. Bugün suçun, bir çok ilim disiplinlerinin mevzuu olan çeşitli âmillerin karşılıklı tesirlerinden mütehassıl bir netice olduğu anlaşılmıştır. Birlikte yapılan araştırmalar, klinik tecrübeler, mahalli anketler, üniversitelerimizdeki departmanlararası münasebetler ve önleme ve tedavi programlarının tatbiki ve kontrolü bakımından yapılan çalışmalar bu hâdiseyi ortaya koymuş bulunmaktadır. Bu muhtelif disiplinleri temsil eden ilim adamları ne kadar fazla olarak beraberce çalışırlarsa o kadar fazla olarak birbirlerinden bir şeyler öğrenmektedirler. Aynı suretle aralarındaki kat'î ayrılma da keza aynı derecede mânasız olmaktadır. Tabii olarak noktai nazarların başka olması dolayısıyla üzerinde ısrar edilecek cihetlerin farklı bulunması hâdisesi mevcudiyetini muhafaza etmektedir. Müteaddit bakış zaviyelerini tarif etmeğe teşebbüs eylediğimizde, bunlara ayrı mânalar vermek için mevcut fiili farkları mübalâğa eylemeğe mecbur kalmaktayız. Aşağıda, kriminolojik, sosyolojik araştırmalardan bahsederken ehemmiyetli gözüken ve suçun anlaşılması için büyük mâna ifade eden bir tarif kullanacağım. Bununla beraber, mezkûr tarifi kullanırken bu tarifi şimdiye kadar meçhul bulunduğu ve bir psikolojist, psikiyatrist yahut iktisatçı olarak yetişmiş bulunan müdekkikler tarafından kullanılmadığı iddia olunmayacaktır. Şüphesiz, bizim tarif edeceğimiz şekliyle sosyolojik telâkinin, diğer disiplinlerin mümessilleri tarafından yapılan tatbikat ve araştırmalarda ademi mevcut bulunduğu âşikârdır. Muhakkaktır ki bu vaziyet gittikçe kaybolmaktadır ve bu inkıraz çok memnuniyete şayandır. Hâlâ, diğer bakımlardan çok kıymetli olan araştırmalar çok geniş ölçüde olmak üzere sosyolojik telâkkiden tecahül eylemektedir¹²⁾. Sosyolojik telâkki sosyal münasebetlerle meşgul olmakta-

¹¹⁾ Taft: S. g. eser, s. 287 ve sonrakiler.

¹²⁾ Sheldon Glueck'in, yukarıda zikredilen ve bir çok cihetlerden mevcutları arasında en iyilerinden olan etüdleri, bazan «sosyal» âmillere yer vermekle beraber, hemen hemen bizim tarif eylediğimiz şekildeki sosyolojik telâkkiden tamamiyle mahrumdurlar.

dir. Cürmî hattı hareketin ne ölçüde grupça takınılan bir hareket şekli, nümunesi olduğunu araştırmaktadır. Aileyi tetkik eylemektedir. Fakat eski model psikiyatriden farklı olarak, dikkatini sadece aileye hasr ve tahsis eylememektedir. Fakat klüp, çete, komşuluk ve içinde yaşanan muhit gibi diğer birinci ve ikinci grupları da mütalâa eylemektedir. Yukarıda işaret olunduğu veçhile o mutlak olandan daha ziyade nisbi olanlarla ilgilidir. Sosyologun mülâhaza eylediği şeyler eve, komşuluğa ve çeteye ait nisbi şartlardır. Sadece mevzuubahs şartları tesbit eylememekte, bunları diğer grupları karakterize eden ve bizzat suçlunun kendisinininkilerle mükayese edebileceği sosyal şartlarla mukayese eylemektedirler. Cürmî hattı hareket, şahsın içinde bulunduğu sosyal münasebetlerin bir fonksiyonu olarak görülmektedir. Onun durumunu mânalı şekilde tesbit eden budur. Böylece sosyologlar araştırmalarında çok esashı şekilde sosyal durumlar ile alâkalı bulunmaktadırlar. Ekseriya suçluyu, muayyen bir grupta sosyal durumunu kaybetmiş olup suçlu gruplarında kendilerine bir mevki arayan kimseler olarak keşfeylemektedirler. Şahsın durumunu ailesi içinde, ailesinin durumunu komşuluk içinde, komşuluğun durumunu daha geniş olan büyük topluluk içerisinde mülâhaza etmektedirler. Sosyologlar, suçluların oynadıkları sosyal rollerle alâkalı bulunmaktadırlar. Şahsiyeti müdil bir muhassale olarak görmektedirler. Fakat aynı zamanda geniş olarak grup münasebetlerinin bir neticesi olarak da mülâhaza eylemektedirler.

Sosyolojik kriminoloji suçu tarif eden kanunun moral standartlarile ilgilidir; fakat daha ziyade, *kanunda tarif edildiği şekildeki* kanunî hattı hareketten suçlunun ayrılmasına tesir eylemesi bakımından değişik grup ahlâk standartlarile alâkalıdır. Kültür ihtilâflarını suçluluğu tahrik eder olarak bulmaktadır²³. Şahsın âzası bulunduğu topluluklar arasında bugün ahlâkın ne olduğu mevzuunda bir mutabakatın mevcut bulunmayışının gittikçe artan bir şekilde heyecan tevettürlerini meydana getirdiğini keşfetmektedir. Nörotik şahsiyetlerden olduğu kadar nörotik devrimizden de bahseylemektedir²⁴. Nörotik bir cemiyete, nörotik ferdin, hissî hayatı itibarile daha muvazeneli olana nazaran daha kolay ve iyi bir şekilde intibak edebildiğini de keşfeylemektedir. Üstün olan şekil muvazenesiz hattı hareket olunca, bir şahıs aklını kaybetmeyince sosyal durumunu kaybetmektedir.

²³) Thorsten Sellin: Culture Conflict and Crime, Social Science Research Council, Bulletin 41, The Council 1938.

²⁴) George Devereux: «Maladjustment and Social Neurosis» American Sociological Review, Aralık 1939, s. 844.

Bütün bunlar arasında sosyologun ferdi cepheyi kaybetmemesi temenni olunur. Fakat bir sosyolog olarak ferdin sosyal münasebetleri ile ilgili bulunmaktadır. Ferdin gariplikleri onu bilhassa sosyal duruma tesiri bakımından alâkadar eylemektedir. Tuhaf bir kimse olarak telâkki edildiğini düşünmek sosyal bakımdan, tuhaf bir kimse olmağa nazaran çok daha tahrip edicidir. Bundan başka o bizzat şahsiyet farklarını ekseriya değişik grup tecrübelerinin bir mahsulü olarak görmektedir. Bazı sosyologların bu noktada psikojenetik olan kültüre müteallik şahsiyet hatlarını tefrik eylemişlerdir¹¹. Psikojenetik şahsiyet hatları bir çok kültürlerde yaşayan ferdiyet tiplerine müşterektir ve bu sebeple, belki kültürün âlemşumul unsurları ihtiva eylemesi müstesna, sırf kültürün mahsulü olarak telâkki edilmemektedirler. Cismanî muvazenesizlik veya kararsızlık ve müfrit egoizm bu psikojenetik hatlara bir misal olarak zikrolunmuşlardır. Bununla beraber araştırmalar mezkûr psikojenetik hatlar ne kadar ehemmiyetli olurlarsa olsunlar, bazı hallerde meselâ çetede olduğu gibi müşterek bir grup tecrübesinin geniş surette değişik hatlara malik fertlerin hattı hareketlerine müşterek bir cürmî hareket şekli verebildiğini göstermektedir. Bundan başka bazı ekolojistler müfrit egoizm gibi bir şahsiyet hattının materyalist bir kültür içinde gayrı mutad surette tekemmül edebileceğini ve vaziyetlerin hissölunabilmesi bakımından muvazenesiz hattı hareketlerin kültür içinde verilebileceğini ileri sürmektedirler.

B. KRİMİNOLOJİDE SOSYOLOJİK ARAŞTIRMA TİPLERİ

Kriminoloji sahasında sosyolojik araştırmalar değişik olmuştur. Şükranı şayandır ki bunlardan hepsi tamamile sosyolojik olmamıştır. Çünkü yalnız başına sosyoloji suçu izah edemez. Bu hususta aşağıda gösterilen tipleri tefrik edebiliriz:

1. Aile, komşuluk, çete ve sosyal müesseseler gibi hususî müessirlerin müfalâası.

Bu tarzdaki etüdlerin hizmeti büyük olmuştur. Fakat diğer sosyal âmillerin tesirlerini nazara almamış bulunmaları sebebiledir ki ekseriya hususilik yahut kısmilik ile malûl bulunmuşlar ve böylece kendilerini

¹¹) Edward Sapir: «Personality» *Encyclopaedia of the Social Sciences*, c. XII, s. 85-7; ve bilhassa Ernest W. Burgess: «Personality Traits of the Brothers» in Clifford R. Shaw: *Brothers in Crime*, s. 326-335.

psikolog ve psikiyatristlerin hücumlarına olduğu kadar sosyologların sert tenkitlerine de açık bırakmışlardır¹⁶.

2. Suçun sebepleri mevzuu üzerinde durulmak suretile yapılan topluluk yahut komşuluk anketleri.

Ferdî hâdise etüdleri gibi bunlar da bir çok tipteki tesirlerin karşılıklı münasebetlerine işaret etmek avantajına maliktirler. *Bu tarzda yapılan etüdlere, ekseriya, daha az cürümle kendini karakterize eden kontrol topluluklarının uygun surette etüd edilmemesi dolayısıyla kusurlu bulunmuşlardır.* Devlet tarafından yapılan anketler, ekseriya, esas itibarile, ceza mekanizmasının tasvirine mahsur kalmışlardır; fakat bunlardan bazıları, bu arada Illinois suç anketi kriminolojik araştırmalara yardımda bulunmuşlardır.

3. Hususi suç tiplerinin ve muayyen suçlular gruplarının tetkiki.

Hiç şüphesiz suç tipi fertlerin suçlu olmalarını intaç eden sosyal vetireyi göstermez. Çünkü bir çok yollar aynı suça götürmektedir. Bununla beraber suçta olgunluğu, ekseriya, muayyen mahallî bir kültürün hudutları içinde mütalâa edildiği takdirde, suç tipi göstermektedir. Böylece Shaw, «slum» delikanlısını ve çocuğunu karakterize eden vetireyi, bunların bulunduğu mahaldeki küçük suçlardan daha ciddi tecavüzlere, aşağı şehirlerdeki hırsızlıklara, yağmaya ve bazan da ırza tecavüze kadar götürür olarak ifade eden bir standard vetire şeklinde göstermiştir¹⁷.

Bu mevzuda belki, Sutherland'ın profesyonel suçlulara¹⁸ bu arada profesyonel hırsız ve zimmete para geçirenlere ait tiplerin grup hayatı hakkında yapmış bulunduğu yeni etüdlere daha ehemmiyetlidirler. Bu nevi etüdlere suçluluğun mebdesindeki grup tesirlerine ve yine bunların profesyonel seviyedeki devamlı ve hususî tesirlerine ilâve olunmalıdır. Yalnız mütakâmil teknik ve karşılıklı himaye değil fakat grup kodlarının tekâmülü ve çok adette karşılıklı yardım, açık olarak gözükmektedir. Bundan başka profesyonellerin grup hayatının bazı safhalarının, *umumen tasvip olunan iş ve diğer gruplarla olan müşâbeheti de açıklanmış bulunmaktadır.*

¹⁶) Clifford R. Shaw ve H. D. Mckay ve S. Cottrell: *Delinquency Areas*, Chicago, University of Chicago Press, 1929 ve Shaw ve Mckay tarafından sonradan yapılan neşriyat.

¹⁷) «Social Factors in Juvenile Delinquency» yukarıda zikredilen eser.

¹⁸) E. H. Sutherland: *The Professional Thief*, Chicago, University of Chicago Press 1921.

4. Hususi bir azlık grubu âzaları arasındaki suçlara müteallik etüdler ^{19, 20, 21, 22.}

Birleşik Amerika Devletlerinde zenciler, muhacirler, kızıl derililer ve Şarktan gelen gruplar bu noktâi nazardan kesin bir şekilde etüd edilmişlerdir. Şüphesiz bu etüdlere bazıları tamamen sosyolojik mahiyette bulunmuştur. Bunlara ilâve olarak muayyen milliyet gruplarına ait kültürlerin az veya çok suça sebep olucu mahiyetleri de tebarüz ettirilmiştir. Gruplar ile ikinci gruplar arasında cürüm miktarı bakımından mevcut geniş tezd bu tip etüdlere bilhassa mânalı kılmaktadır. Hemen hemen değişmez bir surette, bu nevi etüdlere, gerek kültürün mahiyetinin gerekse bunun derecesi ile Amerikan kültürü arasındaki tezdın, ekalliyetin kendisini içinde bulduğu garip vaziyet tipinin yahut mevzuubahs ekalliyete karşı olan tefrik edici tatbikatın kabul edilmiş ve üstün olan hattı hareket şeklinden vaki inhiraflarını izah eylediğini ortaya koymuş bulunmaktadırlar. Muhacir azlıklara taallük etmek üzere daha iyi bir şekilde yapılmış bulunan etüdlere umumî anket ve araştırmalar mahiyetini haiz bulunmuşlardır. Suç bu etüdlere mevcut bir çok mülâhazalardan ancak birisini teşkil eylemiştir. Bize öyle geliyor ki bu tarzdeki etüdlere en iyileri Meksikalı, İtalyan, Japon, Polonyalı ve Macar grupları üzerinde yapılmıştır.

5. Umumî kültürün tahlili.

Suç olarak tarif olunan hareket şeklini, muhtelif suç teşkil etmiyen hareket şekillerinden ayıran zayıf tefrik, suça yakın hareketlerin geniş üstünlüğü ve çokluğu, istismar mahiyetinde olan hareket şekillerine karşı takınılan alâkasızlık durumu, bunların müsamaha ile telâkkisi hakkı kabulü, bu nevi vakıalar Sutherland'ın Beyaz kola yakalı suçlular*=(White

¹⁹) Chicago Commission on Race Relations, *The Negro in Chicago*, Chicago, University of Chicago Press, 1922; Dollard: *Caste and Class in a Southern Town*, New Haven, Yale University Press, 1937.

²⁰) National Commission on Law Observance and Enforcement, *Report No. 10, on Crime and the Foreign Born*, Washington, 1931. Donald R. Taft: *Human Migration*, New York Ronald, 1936, fasıl 3, Donald R. Taft, *Criminology*, fasıl 7 ve başka fasıllar.

²¹) Hans von Hentig: *Delinquency of the American Indian* «*The Journal of Criminal Law and Criminology*», Temmuz-Ağustos, 1945, s. 75-84.

²²) Edward K. Strong: *The Second Generation Japanese Problem*, Stanford University Press, 1934.

*) Mütercim'in notu: Amerikan kriminolojistleri tarafından leat edilmiş bulunan bu terim her türlü gayri kanuni kâr ve kazançların tahakkuk ettirilmesi suretile iş-

Collar Criminality) adını verdiği fiillerin tetkikine ve suç şeklindeki hareket tarzlarının içinde zuhur eylediği umumî kültürün tahliline sevkeylemiş bulunmaktadır. *Sutherland, dikkatini sadece, teknik bakımdan kanuna aykırı bulunan beyaz yakalı cürüm nevilerine tahsis eylemiş bulunmaktadır.* Sutherland bu suretle beyaz yakalı cürmü kendi umumî suç nazariyesi içine ithale teşebbüs eylemiştir. Bütün suçları kaplayan bir suç nazariyesi vücuda getirmekle ilgili bulunmayan bu makalenin müellifi, daha ziyade, gerek ceza kanunu ihlallerinin ve gerekse, kanunun tarif eylediği, istismar şeklindeki ve diğer zarar verici mahiyetteki hareket şekillerinin sebebini umumî kültür içinde bulmağa çalışmıştır. Bu sahada daha çok çalışmalara ihtiyaç vardır. Bugüne kadar bu sahada kullanılan metod bilhassa mantıkî tahlil olmuştur. Kültür malûm şekilde olunca ve cürme yakın bulunan hareket şekilleri bu kadar yaygın bulunup aynı suretle umumen kabul olununca, kanunî mânada suç teşkil eden hareket tarzının, geniş olarak, umumî kültürün bir neticesi şeklinde beklenmesi lâzımdır. Bu suretle lâyük olduğumuz suçlulara malik bulunduğumuz ileri sürülmüştür. Bu makalenin müellifi hiçbir zaman her türlü suçun bu suretle izah edilebileceğini ileri sürmemiştir. Bununla beraber bu umumî kültür tesiri o kadar ehemmiyetli olarak gözükmemektedir ki her kültürün kendisine mahsus tipleri ve suç kemmiyetini husule getirdiği muhtemel olarak söylenebilir. Şüphesiz bu nevi bir kültür tesiri ekseriya doğrudan doğruya olmaktan ziyade dolayısıledir. Meselâ Amerikan kültüründe normal bir mahiyet arzeden rekabet mücadelesi nisbi muvaffakiyetsizlikleri ve ekseriya ahlâkî standardlar üzerinde bazı tazyikleri tazammun eylemektedir. Bu suretle kültür, muvaffakiyetsizlik duygusundan yahut muvaffakiyetsizlik mevcut olmaksızın muvaffakiyete dayanan sosyal durumun araştırılmasında muvaffak olmak için gösterilen cehd dolayısıyla suç sebepleri olmaktadır.

Yukarıda beyan edilen kriminolojide sosyolojik araştırma tiplerine ilâve olarak, bir dereceye kadar tamamile iktisadî, psiko-analitik, psikiyatrik, psikolojik noktai nazardan kriminolojiye temas eden müdekkiklerin buluşlarına ait metodolojik ve bibliyografik etüdleri zikredebiliriz^{23,24}. Bu münakaşalar tabii olarak ekseriya Üniversite tedris kitaplarında yer

lenen suçları ifade eylemektedir. Meselâ bütün karaborsa suçları, gayri kanunî istismar şekilleri bu zümre suçlardan telâkki edilmektedirler.

²³) Thorsten Sellin: *The Basis of a Crime Index*; «Research Memorandum on Crime in Depressions» *Social Science Research Council Bulletin* No. 27, New York, 1937.

²⁴) Thorsten Sellin ve J. P. Shalloo: *A Bibliographical Manual for the Student of Criminology*, Philadelphia, 1935.

almıştır. Şüphesiz sosyolojik bakımı kullanan müdekkikler de, lüzumundan fazla tek taraflı oldukları zaman, müşabih tenkitlere muhtaçtırlar ve buna mazhar olmuşlardır.

C. BİRLEŞİK AMERİKADA KRİMİNOLOJİDE SOSYOLOJİK ARAŞTIRMALARA AİT MİSALLER

Bu makalenin geri kalan kısmını, kriminolojî nazâriyesinin tekemmülü bakımından bilhassa ehemmiyetli bulunan bazı sosyolojik araştırma tiplerinin izahına ve bunlar hakkında kısa tefsirlerde bulunmağa tahsis edeceğiz. Sırasile Trasher, Shaw, Landesco ve diğerleri tarafından kâhiller ve küçükler çeteleri üzerinde yapılmış etüdlerle, Shaw'ın şehir mintakaları tahlilleriyle Alinsky'nin mintaka organizasyonlarını kullanan önleme programları ile; Sutherland'ın beyaz yakalı cürümlere taallük eden etüdleriyle Donald Clemmer, Donald Rasmussen ve bu makalenin müellifinin hapishane topluluğu ve suça olan nisbetleri dolayısıyla umumî kültür tahlilleriyle meşgul olacağız. Bu mevzuların herbirinde hiç şüphesiz diğer müellifler de çok faaliyette bulunmuşlar ve ehemmiyetli veriler getirmişlerdir; fakat bizim buradaki gayemiz sadece müessir olmuş bulunan etüdlere göstermek bulunduğundan bunları da zikretmek hususunda kâfi yerimiz olmayacaktır.

1. Arkadaşlık ve çete üzerindeki etüdler.

Clifford Shaw, hiç şüphesiz, her türlü tereddüitten âri olarak çocuk suçluluğunun, hiç olmazsa geniş Amerikan şehirlerinde, bir grup hâdisesi olduğunu tesbit eylemiş bulunmaktadır²¹. Shaw, Şikagodaki 5480 suçlunun, beşte birinden daha azının (%18.2) suçlarını yalnız ika eylediklerini ve çocuklar arasında en yaygın bulunan hırsızlık suçlarında hemen hemen yüzde on dokuzunun müştereken suç işlediklerini tesbit eylemiştir. Halbuki diğer etüdlerde, bu arada Glueck'lerin etüdlerinde, daha az nisbette çete faaliyeti keşfolunmuştur. Bazan şehir dışı vakıalarının daha fazla olarak etüdlere ithal olunduğu ve keza müdekkiklerin suçlu gruplarının doğru bir surette tahlili ile daha az alâkalı buldukları görülmektedir²². Çocuk çetesinin tesiri hattâ mezkûr rakkamların ifade eylediğinden de daha ehemmiyetlidir; zira muayyen bir suçta «yalnız bir kurt» olarak hareket eden suçlu, bununla beraber suçu bir çete içinde öğrenmiş olabilir.

²¹) Shaw ve McKay: «*Social Factors in Juvenile Delinquency*», s. 195-6.

²²) *One Thousand Juvenile Delinquents*, s. g. eser, s. 94 ve 100-1; *500 Criminal Careers*, s. g. eser, s. 152.

Çetelerin suç tekniğini olduğu kadar bir ihtilâf durumunu ve bir umumî kabadayılık tavrı hareketini tedris eyledikleri tesbit olunmuştur²⁷. Bunlar çetenin ekseriya büyük topluluğunki ile tezdad halinde bulunan kodundan hareket eder ve onu tatbik ederler. Çeteler, daha tecrübeli olan küçük suçlular ve çocuk için mahallî bir kahraman olan ve onu daha ciddi ve «erkekçe» suçlara sevk ve tahrik eden kâhil ve profesyonel suçlularla bir temas vasıtası teşkil ederler. Bu gibi çeteler hemen hemen suçluluğun âlemşümül bir hal aldığı ve profesyonel çetelerin yerleştiği mahallerde teşekkül edince, çok daha ciddi hareket şekillerinin yayılmağa başladığı müşahede olunmaktadır. Çete vasıtasile çocuk cürüm mevzuunda çalınan şeyleri kabul eden muhitlerle olan temasları neticesinde malî bir menfaat ve alâka tesis edebilir. Normal olarak tarifi icabı bir ihtilâf grubu olan çete bazı topluluklarda mahallî sakinler nezdinde destek de bulabilir. Çünkü husumetleri ve evvelden edinilmiş bâtil fikirlere teşne vaziyetleri ifade eylemektedir. Meselâ zencilere karşı takınılan durum daha ziyade mahallî sakinler tarafından desteklenmektedir. Racketeer*ler racket'ler (dalga) ve profesyonel suçlular hakkında bir çok etüdler yapılmıştır. John Landesco, Chicago'daki suçlularla samimî münasebetler tesis ederek bize, oldukça ikna eder şekilde, çeteler muhitinde yaşayan çocukların nasıl tabîi olarak bir hayat işi olmak üzere profesyonel suçu seçtiklerini göstermiş bulunmaktadır²⁸. Bunlar, çocukluk devresinde içinde buldukları şartlar dolayısıyla bu nevi bir seçim için hazırlanmış bulunmakta idiler. Bunların suçlu olmıyan babaları küçük gündeliklerini kazanan ve muvaffakiyetsizliğe uğramış kimseler olarak tasnif edilen zincire bağlı köpekler gibi hareket sahaları mahdut zavallı işçilerdir. Bu çocuklar muhitlerinde bir derece temsili mahiyet arzemiyan muvaffakiyet kazanmış misallerle karşı karşıya bulunuyorlardı; bunlardan bir çoğu muvaffakiyeti sadece suçta bulmuşlardı. Bir çok profesyoneller ve meknî gangsterler arzu ve istekleri dışında olarak gayri kanunî ve sosyal olmıyan faydaları kabul eylemiş değillerdir. Polis, siyasetçiler ve küçük istismarcılar bunlara muvaffakiyetin namussuzluğu icap ettirdiğini ve namussuzluğun yaygın bulunduğunu tedris eylemiş bulunmaktadırlar. Bunlar, herkesin bir «dalgası» olduğuna ve suçun da bir parça daha açık fakat hürmet edilen vatandaşınkinden daha fazla olarak önlenmesi de icap etmiyen bir

²⁷) Taft: *Criminology*, s. 172-174.

* Tercüme edenin notu: Tâbir, gayri kanunî bir himaye sistemi kurarak kanunsuz fayda temin edenleri ifade eder.

²⁸) «Organized Crime in Chicago», in Illinois Association for Criminal Justice. *Illinois Crime Survey*, kısım III, Chicago, 1929.

istismar şeklinden başka bir şey olmadığına da inanmaktadırlar. Bu sahalardaki suçluluğun izahı bakımından şahsiyetin anomalitesini farz etmeye mahal yoktur. Kendisine mevki temin eden bir şekil olduğu için arzulu bir şekilde çete faaliyetlerine doğru koşan çocuğun psikiyatristlerin ısrar eylemekte buldukları veçhile hiç şüphesiz evdeki bir heyecan tevettürünün kurbanı olmasına ihtiyacı yoktur. Çete, heyecanı muvazene yahut tevettür halinde olan, yüksek veya aşağı zekâ derecesinde bulunan, yarım ve kırık ailelerden yahut tam aileden gelen çocuklara, müsterek bir sosyal olmıyan tavır hareket şekli verebilmektedir; zira o suç karşılığı olarak, mevki vermek suretile mükâfatlandırmaktadır.

2. Muhit tesirlerinin mütalâası.

Bununla beraber Clifford Shaw, daha fazla, mintakalar üzerinde yaptığı anket araştırmaları, suç üzerindeki sosyal tesirleri gösteren hayat hikâyeleri ve kriminolojik nazariyelerini tatbik eylediği mintaka projesi hakkındaki programı ile meşhurdur. Shaw senelerce Chicago'nun muhtelif mintakalarından malzeme toplamış ve başka müdekkikler de diğer şehirlerde müşabih materyel bulmuşlardır. Shaw ilkönce suçluluk mintakasını noktalı haritalar ve nisbet haritalarında tesbit eylemektedir. Sonra suçluluk nisbetinin en yüksek bulunduğu mintakaların karakteristiklerini tetkik eylemektedir. Suçluluk mintakası, komşuluk münasebetlerinin bir sosyal kontrol vasıtası olarak ortadan kalkmış bulunduğu mahallerdir. Bu mintakanın seyyaliyeti, birbirile çarpışan muhacir gruplarının örf ve âdetlerinden mütehassıl kültür ihtilâfları ve sosyal muvaffakiyetsizlik hususunda ortaya koyduğu açık deliller, bütün bunlar, evvelce iptidai bir gruba ait hakiki bir ikametgâh mintakası iken mevcut bulunan övünme hissini tahrip etmek üzere birleşmektedirler. Modern şehrin sınaî inkişafının mahsulü olan slum* bir topluluk olarak övünme duygusunu kaybetmektedir. Mülkiyet, ikamet ve iskân maksatlarile tekemmül eylemektedir. Zira yakın bir zamanda bir fabrika yahut ticari bir işletme yeri olarak satılacaktır. Şahsi görüşlere müteallik lâkaydiye muvazi olarak tavır hareket lâübaliliği yer almaktadır. Topluluk artık suçtan kaçınanlara içtimai durum temin etmemekte ve suçluya bunu reddetmekte değildir. Halk birbirini tanımamaktadır. Komşuluk şuuru kendilerinde mev-

*) Tercüme edenin notu: Bu tâbirin türkçesini bulmak hususunda çok düşündükten sonra, şimdilik, metinde aynen muhafazasını tercih eyledik. Sosyolojik mânada, fiziki harabî ve şekil değiştirmenin, kötü ikamet şartlarının, hadden aşırı kalabalığın, fakrüzaruretin ve suçun yüksek derecede bulunduğu sosyal teşkilâtını kaybetmiş şehir mintakaları slum telâkki edilmektedir.

cut değildir. Böylece Shaw'a nazaran suçluluk, geniş ölçüde olmak üzere, büyük şehirlerimizin slum mıntakalarında komşuluğun yıkılmasının bir mahsulünden başka bir şey değildir.

Shaw'ın eseri büyük bir ehemmiyeti haiz bulunmaktadır ve bu ehemmiyet buluşlarının bazıları hakkında yapılan değişik tenkitler dolayısıyla pek sarsılmış da değildir. Miss Robison, *Can Delinquency Be Measured* adlı eserinde, suçluluk mıntakasını sahih bir surette tarif eylemek hususundaki müşkülâta ve Shaw'ın istatistiklerine dayanmak suretile, bazı mıntakalardaki suçluluğu doğru olarak mukayese eylemek hususundaki imkânsızlığa dikkati çekmiştir⁹⁹. Robison, meselâ mülkiyet gibi bir âminin bir dereceye kadar olmak üzere, eğer mahkeme ve resmî polis istatistiklerine dayanılacak olursa mukayeseleri illetleyeceğini göstermiştir. Meselâ yahudilere ait klinikler ve diğer teşkilât mevcut bulunduğundan bunlar resmî bir mahkeme yerine bu müesseselere tevdi olunabilir ve bu suretle tevkif ve muhakemeden kurtulabilirler. Diğer taraftan zenciler, bu hususta lüzumlu müesseselere malik bulunmadıklarından nisbetsiz bir şekilde olmak üzere tevkif ve tecziye edilirler ve bu suretle tesbit olunan suçluluk sicilli meselâ yahudi çocuğununki ile mukayese edildiğinde zenci çocuklarının suçluluğu hususu mübalâğa edilmiş bulunur. Bu sebeptir ki bilhassa yahudi ve zencilerle meskûn bulunan mıntakalar arasında yapılacak mukayeseler zencilerin aleyhinde olur ve nisbi mıntaka suçluluğu hakkında sahih olmıyan tedbirleri teşkil eder. Bu nevi tenkitler ekseriya yerindedir fakat Shaw'ın gösterdiği suçluluk temerküzleri hakkındaki umumî esası sakatlıyacak mahiyette değildirler.

Bize öyle geliyor ki mıntakaların, suçluluğu imal eden fabrikalar olmakla beraber, aynı zamanda, mahsus bir muhaceret yolile meknî suçluları ve hakiki suçluları toplayan cazibe noktaları da oldukları hususundaki tenkitler daha ehemmiyetlidir¹⁰⁰. Fakirler, muvaffakiyetsizliğe uğramış bulunanlar, serseriler, uyuşturucu maddeler müptelâları ve bizzat suçlular tamamile slum'un bir mahsulü olmaktan daha ziyade nisbetsiz bir şekilde slum'a gelmiş, toplanmış olabilirler.

Bununla beraber, bunlardan bir çokları diğer slum mıntakalarından gelmiş bulunsalar da bu mahsus muhaceret slum'un suçluluğu imal edişi hususundaki Shaw'ın tahlillerini illetlemez.

⁹⁹) Sophia M. Robison: *Can Delinquency be measured?*, New York, The Welfare of New York City, Columbia University Press, 1936.

¹⁰⁰) Donald R. Taft: «Testing Sejective Influence of Areas of Delinquency», *The American Journal of Sociology*, Mart, 1933.

Keza Shaw'ın üzerinde ısrarla durduğu komşuluk münasebetinin yıkılışının sadece suçluluk mıntakalarına has bulunmadığı hususundaki tenkitler de çok ehemmiyetlidir¹¹. Bu husus kır mıntakalarında şehirlere nazaran daha az mütebariz bulunmakla beraber Amerikan cemiyetinde bir trend olarak gözükmektedir ve slum için olduğu kadar içinde hal ve vaziyetleri uygun kimselerin yaşadığı bazı mıntakalar için de doğrudur. Belki artık hayat komşuluk noktasından bulvarlarda olduğu kadar slum'da bile anonim değildir. Bununla beraber slum'da klüpler ve diğer gruplar — ki bunlar mutlaka komşuluk grupları değildir — eski model komşuluğa benzememekle beraber bir kontrol fonksiyonu ifa ederler. Burada kadınlar dedikodu yapmakta ve arka pencerelerden uzanarak birbirinden ödünç şeker almaktâ ve erkekler de tavrı hareketlerinde tasvip edilen model kendilerini yaklaştırarak içtimai durumlarını muhafaza etmektedirler. Bu tenkitler, bize öyle geliyor ki, komşuluk münasebetlerinin yıkılmasının tesirlerine slum'un diğer karakteristiklerini ilâve eylememizi icap ettirmektedir. Tabii olarak Shaw, ilk etüdlerinde bunlar üzerinde fazla duramazdı.

Nihayet Shaw'ın noktalı haritaları bilhassa kanununun tarif eylediği ve mahkemelerce cezalandırılan suçluluk ile meşgul olmaktadır. Eğer iş sahasının ve meslek adamlarının beyaz yakalı suçlarının mahallerini de tesbit edebilseydi, vergi kaçakçılığında ve kanunca tarif olunabilsin veya olunamasın istismardan bahsedebilseydi onun haritaları başka bir tevzi şekli göstermiş olacaktı. Bununla beraber Shaw'ın mülâhaza eylediği veçhile, suçluluğu en az suç probleminin bir parçası olarak telâkki etmeliyiz ve böylece tahdit edilince bu prob'em yüksek bir şekilde bazı mahallerde merkezleşmiş bulunmaktadır. Bu noktâ nazardan Shaw'ın, hayat hikâyesi malzemesini slum'dan çıkarmakta ve kendisinin meşhur mıntaka projesi programını tekemmül ettirmekte tamamile hakkı vardır. *Neşreylediği hayat hikâyeleri belli neveleri içinde en iyi misalleri teşkil eylemekte ve bu nevi malzeme tamamile ilmî isbatı tahakkuk ettiremezlerse de, komşuluk ve diğer grup münasebetleri arasında mantıkî bir münasebet göstermektedirler. Bu diğer grup münasebetleri komşuluğun çözülmesi, teşkilâtlaşsızlaşması konusunda Shaw'ın ısrarla duruşunun hakikatini tesbit hususunda ileri gitmektedirler. Shaw, komşuluk hakkında müşahedelerinin daha derin Amerikan kültürünün veçhelerini teşkil eylediği hususunu pek tesbit etmemektedir.* Bununla beraber muhtemeldir ki bu nevi daha derin tesirleri inkâr da etmesin. Bu makalenin müellifine nazaran Shaw'ın neşreylediği hayat hikâyeleri komşuluk âmillerinden başka

¹¹ Taft: Criminology, s. 156.

olan diğer tesirleri de göstermektedirler²¹. Shaw'ın bozuk ev veya yuvanın nisbeten ehemmiyetsiz olduğunu göstermek hususundaki gayreti öyle geliyor ki az kontrol edilmiştir. Çok büyük mânası olmakla beraber, onun mıntaka projesi önleme programı pek bu makalenin mevzuuna taallük eder mahiyette değildir. Sadece, hiç olmazsa mıntakalardan birinde bu programın suçluluğu azaltmış bulunması, komşuluğun veya mıntakanın dezorganize olması fazariyesinin hakikatini isbat eylemektedir. Illinois Devleti Sosyal Yardım Departmanının Suçluluğun Önlenmesi Şubesinin Müdürü olan Shaw yalnız daha geniş tesirde bulunabilmek hususunda imkâna sahip değil fakat muhtemel olarak kriminolojik nazariyelerini daha fazla kontrol edebilmek imkânına da malik bulunmaktadır.

Evvelce Shaw'ın maiyetinde çalışmış olan Saul Alinsky yalnız Back of Yards mıntaka teşkilâtlandırılması projesini idare etmekle kalmamakta fakat aynı zamanda endüstri mıntakaları tesisine ait daha geniş gayretleri de idare eylemektedir. Çok fazla ehemmiyetli olmamakla beraber Alinsky'nin çalışmalarının Shaw'inkinden kâfi derecede farklı bir gayreti temsil edip etmediği hususunda müellifler arasında ihtilâf vardır²². Endüstri Mıntakaları Tesisi, belki, bir dereceye kadar daha derin suçluluk kaynaklarına inmeğe çalışmakta ve topluluk teşkilâtının yalnız bir mahalli mesele olmayacağını fakat milli bakımdan mânalı bir siyasi tesir vasıtası şeklinde bir federasyon olacağını ümit eylemektedir.

3. Beyaz yakalı suçlular üzerinde etüdler.

Bu makale müellifinin fikrinde, E. H. Sutherland tarafından «beyaz yakalı cürüm» mevzuunda yapılan etüdler şimdiye kadar hiçbir devirde yapılmamış en mânalı ve ehemmiyetli kriminolojik araştırmaları teşkil eylemektedirler²³. Bunların mânalı ve ehemmiyetli oluşları Sutherland'ın bir dereceye kadar takribî mahiyette olarak teklif eylediği suç nazariyelerinin doğru veya yanlışlığı sebebiyle değildir. Şüphesiz Sutherland'ın bir kriminolojist olarak ve araştırmalar sahasındaki ehemmiyeti, hiç şüphe-

²¹) Social Factors in Juvenile Delinquency, s. 276.

²²) Saul D. Alinsky: «Community Analysis and Organization», *American Journal of Sociology*, Mayıs 1941, s. 797-808 ve müellifin yeni eseri *Reveille for Radicals*, Chicago, University of Chicago Press, 1946.

²³) E. H. Sutherland: «White-Collar Criminality», *National Probation Association Yearbook*, 1940, s. 138-154: «Is White Collar Crime Crime» *American Sociological Review*, Nisan 1945, s. 132-9.

siz faaliyetleri içinde bu en yeni olanlarından çok ileridir. Onun profesyonel suçluların grup hayatı üzerinde yaptığı tahlillere bu makalede esasen atıf yapılmıştır²⁵; zekâ ile suç münasebetleri üzerinde yapılmış etüdler üzerindeki mülâhazaları, bu sahalarda çalışan ilk psikologların iddialarını en ikna edici surette reddeden hakikatler olarak hâlâ zikrolunmaktadır. Goring ve Hooton'un çalışmalarının zayıf noktaları üzerinde yaptığı tenkidî tahliller klâsik olmuştur^{26,27}. Aşağıda zikrolunacak suç nazariyesi en ziyade ehemmiyetli mevzular olarak gözükmektedir. Şimdiye kadar üç esaslı tab'ı yapılmış olan ders kitabı, belki bu sahada en âlimane ve geniş şekilde kullanılan eseri teşkil eylemektedir. Bunlara ilâve olarak sözü geçen kitap ihtilâf halinde bulunan kriminoloji mekteplerine ait tenkitleri ihtiva eylemektedir. Bütün bunlara rağmen fikrimizce onun beyaz yakalı cürümler üzerinde yaptığı etüdler en büyük eserini teşkil eylemektedir. Bunlar, neveleri içinde en ziyade ikna edici objektif muta'ları ihtiva eylemekte ve suçun mahiyeti ve sebepleri konusundaki bütün düşüncelerimizle ihtilâl halinde bulunan deliller getirmektedirler. Bugün psikolojik, psikiyatrik, psiko-analitik ve iktisadî yönlerden suç sebeplerine müteallik eser yazan her müellifin, hiç olmazsa ister red isterse görüşlerini onunla aynı sıraya koymak üzere, yazdıklarını izah eylemesi lâzımdır. Aşağıda, biz, suçun izahı hususunda daha geniş ve daha ziyade kabule şayan bir telâkkinin vücuda getirilmesini telkin ediyoruz, fakat bu daha geniş telâkki henüz uygun objektif araştırmalarla desteklenmiş değildir. Bundan başka böyle bir telâkki, nazariyesile tamamile değilse bile Sutherland'ın araştırmaları ile tamamile kabili telif durumdadır. Kari'lerim Sutherland'ın araştırmaları hakkında yaptığım bu kısa hülâsa ile kendilerini tatmin edilmiş saymamalı, fakat Sutherland'ın yazılarını okumalı ve Prof. Clinard'ın harp zamanının tahditlerinden bâhis beyaz yakalı cürümlere taallük eden daha yeni etüdlerini okumalıdır²⁸.

Bir beyaz yakalı suçlu hakikî bir suçludur; şu mânada ki kendisini ceza mahkemelerinde takip edebilmeğe imkân verecek bir ceza kanununu

²⁵) «Mental Deficiency and Crime», in Kimball Young, *Social Attitudes*, New York, Henry Holt, s. 357-75.

²⁶) *Principles of Criminology*, üçüncü tabı, Chicago 1939, s. 35-6.

²⁷) *Journal of Criminal Law and Criminology*, Nisan, 1939, s. 911-14.

²⁸) Marshall Clinard «Criminological Theories of Violations of Wartime Regulations», *American Sociological Review*, Haziran 1946, s. 258-270, Professor Clinard'ın tatbik olunan OPA hakkında bir kitabı vardır.

ihlâl eylemiş bulunmaktadır. Halbuki fiilen daha ziyade hukuk mahkemesinde takip olunabilir yahut idarî vetirece muamele görür. Nihayet başka bir surette muameleye tâbi tutulur yahut hareketi nazara alınmıyabilir. Onun beyaz yakalı cürmü kendisinin mesleğini yahut işini icra hususunda ika edilmiştir ve bizzat kendisi, nisbeten yüksek bir sosyal duruma malik olan bir sınıfın âzası bulunmaktadır. Keza bu durum eğer onun cürmî faaliyetinde hiçbir tesir görmezse keza ufaktır. Bu keyfiyete gerek mahkemelerce yumuşak bir şekilde muamele görmesi ve tasvip edici değilse bile şeriklerinin, arkadaşlarının müsamahalı tavrı hareketleri birer işaret teşkil eylemektedir. Halbuki onun fiilleri dolayısıyla malî yahut diğer türlü kayıplara uğramış bulunan kimselerce verilen hükme nazaran an'anevî olarak suçlu sınıfından telâkki edilmiş bulunanlarca mülkiyete karşı işlenen hırsızlık, dolandırıcılık, yankesicilik, zimmete para geçirmek gibi suçların ekserisinden daha ağır telâkki edilmektedir. Beyaz yakalı cürümlerin çoğu racketeering şeklindedir fakat belki her iki tâbir daima bir tek şeye delâlet etmemektedir. Beyaz yakalı cürümlerle racketeering fiilleri kombine edilince hiç olmazsa mülkiyete karşı işlenen cürümler mevzuubahs olduğu zaman şiddet verici bir terim olmak üzere suç problemini teşkil eylemektedirler. Belki bir gün Sutherland beyaz yakalı cürümler ile şahıslara karşı işlenen suçları tetkik edecek ve bu sonuncuların ne ölçüde olmak üzere beyaz yakalı cürümlerle ilgili olduğunu yahut bunların aynı bir sıraya konulamıyacak farklı bir kategori teşkil edip etmediklerini münakaşa ve kontrol edecektir. Mesele şuradadır ki biz şahıslara karşı işlenen bazı suçları sosyal bakımdan beyaz yakalı suçlardan veya racketeering'den daha ehemmiyetli telâkki ederken bize öyle geliyor ki şahıslara karşı işlenen suçlardan bazılarının doğrudan doğruya yahut dolayısıyla beyaz yakalı cürümlerden neşet eylediğini gözden uzak tutmamak lâzımgelir. Şüphesiz bunlardan hepsi böyle değildir. Sutherland iddiasını bir çok hâdiselerle ve bu arada Birleşik Devletlerdeki yedi en büyük ticarî ve sınaî korporasyon üzerinde yaptığı etüdlerle desteklemiş bulunmaktadır. Bütün bunlar kelime yanına hiçbir kaydı ihtirazi konulmadan suçlu olarak gösterilmişlerdir. Bu buluşlar çok mânalı bir çok meseleleri ortaya çıkarmaktadır. Amerikamızdaki haphaneleri dolduran suçlu kalabalığı beyaz yakalı suçlu tipinden değildir. İki ayrı türlü siyaset takip edilmiş bulunsaydı netice ne olabilirdi: 1) beyaz yakalı cürümler failleri, diğer suç failleri gibi hapis ve sosyal durumlarını kaybetmek şeklinde cezalandırılmış bulunsalardı, 2) beyaz yakalı suçlulara karşı ekseriya tatbik olunan daha müşfik ve sosyal bakımdan yapıcı metodlar diğer suçlular hakkında da tatbik olunsaydı. Üçüncü bir soru daha dikkati çekicidir diğer suçlar ne ölçüde olmak üzere beyaz yakalı cürümlerin bir mahsulü

yahut mûdil bir neticesidir? Bu sual daha geniş suç meselesine ve aşağıda münakaşa edilen umumî kültürle bunun münasebetlerine sevketmektedir. Makale müellifinin bildiğine nazaran, şimdiye kadar Sutherland daha ziyade beyaz yakalı suçlar ile kendisinin meşhur suç nazariyesi arasındaki münasebetleri münakaşa eylemeyi tercih etmiştir.

Sutherland'ın suç nazariyesi şüphesiz hâlâ da tekemmül yolundadır. O suçu, nazariyesi çok kısa olarak vazedilecek olursa, modern cemiyet-teki seyyallik, rekabet ve ihtilâflar sosyal vetiresinden mütevellit sosyal dezorganizasyonun bir mahsulü olarak görmektedir²⁸. Sosyal dezorganizasyon kültür ihtilâflarından doğmaktadır. «Kültür ihtilâfları ise değişik temasları, bir çok değişik sosyal kıymet ve hattı hareket ve bir çok gruplarla mümkün münasebetlere giren ferdi husule getirmiştir. Bu suretle suç ferdi gruplarla suç teşkil eden hareket ve nûmunelerle olan temas ve iştirakinden neşet eylemekte, âdeta suç suçu doğurmaktadır.» Menfi bir ifade ile Sutherland, bir şahsın sistematik suçluluk fiil ve hareketleri yoluna veraset yolile iştirak eylemediğini ileri sürmektedir²⁹. Keza şahsî karakteristiklerine yahut sosyal vaziyetlere nisbetle halk arasındaki farklar, suç teşkil eden nûmunelerle olan temasının kesret ve devamlılığını yahut değişik sosyal temaslarına tesir eylediği nisbette suçu husule getirmektedir³⁰. O, nihayet evdeki heyecanî tazyiklerin ferdi evden dışarıya doğru götürdüğünü ve bu suretle onun suçlularla temasını mümkün kıldığı miktarda mâna ifade ettiğini beyan eylemektedir³¹.

Sutherland'ın nazariyesinin ekseri kısımlarını, suçun izahı hususundaki nazariyesinin bir kısmı olarak kabul ettiğimizden başka bir yerde küçük tenkitlerde bulunmağa cesaret edeceğiz. Umumî olarak öyle zannediyorum ki bu kadar geniş olan Sutherland'ın nazariyesi, her nevi cürmü izah hususunda çok kısımîdir ve hiç bir sosyolojik nazariye cürüm gibi değişik ve çeşitli bir varlığı izah edemez. Bundan başka bana öyle geliyor ki Sutherland umumî kültürün değişik veçhelerinin mânasını kaybeylemektedir. Çünkü umumî kültürün muhtelif veçheleri sosyal dezorganizasyon, seyyalîyet, değişik sosyal temaslar vesaire gibi karakteristikler altında ancak anlaşılabilir.

²⁸) *Principles of Criminology*, fasıl I.

²⁹) Taft: *Criminology*, s. 284-7.

³⁰) Sutherland: S. g. eser, s. 5.

³¹) Sutherland: S. g. eser, s. 5.

³²) Sutherland: S. g. eser, s. 6.

4. Umumi kültürün bir mahsulü olarak suç.

Suçun bir milletin kültürünün mahsulü olduğu hakkındaki mefhum gerek suçun yani bizim anormal bir hattı hareket olarak telâkki eylediğimiz suçun hakikatte normal olan bir hattı hareket teşkil eylediğini yahut bunun anormal veçhelerinin bunun üstün karakteristiklerinin bir mahsulü bulunduğunu tazammun eder. Tetkikat, öyle gözüküyor ki, hakikatte bir çok suç nevelerinin farzolunduğundan daha az anormal olduğunu, suçta yaklaşan hareket tarzlarının çok yaygın olduğunu ve Amerikan kültürünün bazı karakteristiklerinin, hiç olmazsa ihtilâf, inhiraf ve cürmü tazammun eylediğini ortaya koymuştur. *The Prison Community* adlı eserinin mukaddemesinde Donald Clemmer, Illinois hapishanesine gelen müteaddit mahkûm tiplerinin geçmişlerini tafsil ve tasvir eylemektedir⁴⁴. Hiç şüphesiz geçmişleri Clemmer'in tesbit eylediği şekilde bulunan şahısların hepsi teknik bakımdan suçlu değildir. Bununla beraber Coalville, Metro-pol yahut diğer muayyen mıntakalardaki cürmî unsur buralardaki hayatın bir ikinci mahsulü olarak gözükmektedir. Biz muhtelif yazılarımızda Amerikan kültürünün muhtelif cephelerini, suçta olan münasebetleri itibarile Amerikan kültürünü muhtelif veçhelerini mülâhaza eyledik⁴⁵: Amerikan kültürü dinamiktir ve değişiklikler bazıları için intıbaksızlıkları tazammun eylemektedir. Amerikan kültürü müdildir ve bu müdiliyet kültür ihtilâflarını meydana çıkarmakta ve bundan da bir çok suçlar doğmaktadır. Materyalizm Amerikada hâkim olan kıymettir ve geniş bir ölçüde maddî kazanç için yapılan ferdi rekabet mücadelesinde elde edilen muvaffakiyet ölçüsünde olmak üzere sosyal durumlar iktisap olunmaktadır. Bu mücadeledeki muvaffakiyetsizlik yahut daha büyük muvaffakiyetler elde eylemek için gayretlerde bulunmak açık bir şekilde çok adette suçluluk ve cürmün kaynağını teşkil eylemektedir. İlk gruplardaki samimî hayat, intıbakı ve sosyal kontrolü kolaylaştırmaktadır, fakat Amerikan kültür hayatı, her gün biraz daha fazla olmak üzere gayri şahsî olmakta ve aile, komşular ve kilise sosyalleştirici fonksiyonlarından bir çoğunu kaybetlemiş bulunmaktadır. Bu ise cürmü tazammun eylemektedir. Amerikada biz büyük klüp meraklılarıyız ve klüp ve çeteler bize durumlar, mevkiler vermektedir. Bu nevi çeteler, büyük şehirlerimizde hâkim

⁴⁴) Tamamile kriminolojik olan veçheleri itibarile az hatalı olan bu eser hapishane teşkilâtında sosyolojik prensiplerin tatbiki hususunda bir esas olması itibarile sahasında istikametler açacak kadar ehemmiyetlidir.

⁴⁵) Taft: Criminology, fasıl 15.

saikler haline gelmiş bulunmakta ve çeteler, ekseriya cürmî mahiyette olan kanunlarına âzalarını esir eylemiş bulunmaktadırlar. İlk zamanlarda Amerika hudutları sert ve her şeye hazır bir mevcudiyeti icap ettiriyor ve âzamî bir ferdiyetçiliği zarurî kılıyordu. Bu nevi bir sınır hayatı kendisine mahsus suç tiplerini yaratmıştı. Bu hudut hayatı geniş ölçüde ortadan kalktı fakat memleketin muhtelif kısımları suç tiplerinde ilk zamanların eserlerini taşımakta ve bir hudut hayatı an'anesinin yaşayan izlerini muhafaza eylemektedir. Amerika bir cihetten kanunun ihlâlî suretile kurulmuştur ve Birleşik Devletlerdeki bu ihtilâl ruhu bazı Avrupa memleketlerini karakterize eden nizama uygunluk an'anesi ile tezdad halinde olarak mevcudiyetini muhafaza eylemektedir. Birleşik Amerikada bizim kanuna büyük itimadımız vardır ve kanun başka memleketlerde, ekseriya diğer sosyal kontrol vasıtalarına terkedilmiş olan sahalara da yayılmıştır. Bu kanunları tatbik eylemek güçtür ve bunların mevcudiyeti geniş bir ölçüde olmak üzere racketeering'in lehine olmaktadır. Meseiâ içki yasağı bu hâdisenin ancak açık bir misalini teşkil eylemiştir. Müessir bir suç önlemesi suçlunun mütalâa ve tedavisinde ilmi bir noktaî nazarın kabulünü icap ettirir. Halbuki Amerikan kültürü bu pozitif felsefeyi kabulden çok uzaktır ve sosyal ilmin prensipleri, gittikçe yayılmakla beraber, şüphesiz Birleşik Devletlerde umumî olarak kabul edilmiş değildir. Bizim demokrasimiz tamamiyle müessir bulunduğunu henüz isbat edememiştir ve siyasi kötülük, rüşvet yalnız çok yaygın olmakla kalmamış fakat halk tarafından müsamaha ile karşılanmıştır ve buna intizar edilmekte bulunulmuştur. Bu nevi siyasi kötülükler suça sebebiyet vermektedir. Kanunlara karşı olan itimatlarına rağmen Amerikalılar bütün kanunlara itaati beklememektedirler ve bu mânada kanunları ihlâl eylemek kültürümüze dahildir. Irklara karşı malik olunan batıl fikir ve hareket tarzları ve gruplar arasında tercih olunan Amerikan demokrasisi ile kabulî telif değildir. Bununla beraber her iki nümune de âzamî şekilde olmak üzere mevcuttur. Doğru olmakla beraber çok şaşırtıcı bir hâdise olsa da Amerikada bir çok kimseler Nazilerin ırk nazariyesine benzer bir şeyin sahih bulunduğunu inkârdan ziyade kabul etmektedirler. Bu vaziyet yalnız zenciler arasındaki suç miktarının azametini değil, fakat aynı zamanda beyazlarca bunlara karşı işlenen suçları da izah eylemektedir. Amerikada muhacirler, umumî olarak, Amerikada doğmuş bulunanlara nazaran daha aşağı bir cürüm nisbeti arzulemektedirler. Bununla beraber yine muhacirler Amerikada doğmuş bulunanların işledikleri suçları çoğaltmaktadırlar. Zira bunlardır ki kültür ihtilâflarını arttırmış bulunmaktadırlar. Bu kültür ihtilâfı, gruplar içi münasebetlerde yabancıya karşı olan fikri bâtıllardan az bir nisbette olarak doğmakta değildir. Bu fikri bâ-

tullar hiç şüphesiz Amerikaya hâs bulunmamakla beraber burada çok mütekâmindirler.

Nihayet suça yaklaşan tavrı hareket şekilleri çok yaygındır ve bunlardan bir çokları kabul edilmiştir. Sutherland'ın beyaz yakalı suçluları hakiki teknik suçlulardır, fakat böyle telâkki edilmemektedirler. Çünkü ika eyledikleri suçlara az veya çok Birleşik Amerikada intizar edilmektedir ve sosyal durumu tahrip etmemektedirler. Hattâ bazı hallerde sosyal durumların elde edilmesi hususunda zaruridirler. Bu bakımdan beyaz yakalı cürüm Amerikan kültürü içindedir. Fakat bu şekiller kanunda tarif edilen suç hudutlarından çok daha ileri gitmektedir. Bu şekillerin hepsi uygun bir surette istismar olarak tevsim edilmiş değildir. Diğer şekillere, idrak olunamıyacak derecelerde olmak üzere kanunca tarif edilen istismara karışmaktadırlar. Herkesin bir racket'i (dalgası) olduğu hususundaki görüş tarzı hiç şüphesiz tamamile doğru değildir fakat suç telâkki edilen hareket tarzının ekseriya kısmî izahı ve beyan edilen bir mazeret olarak hemen hemen doğrudur. Mülkiyet kıymetlerinin kaybı noktai nazarından ağırlık sırası küçük ferdî hırsızlıktan çok daha ağır cürüm teşkil edici ferdî fiillere oradan cürmî racketeering'e ve teşkilâtlanmış beyaz yakalı cürme gitmekte, böylece ihtilâf cürüm olarak tarif edilmemiş istismar teşkil edici hattı harekette haddi kusvasını bulmaktadır. Amerikalıların cürüm teşkil etmiyen istismar yolile bütün teknik cürmî fiillerin heyeti umumiyesinden daha fazla mülkiyet kaybeyledikleri muhakkaktır. Bundan başka bu suç teşkil etmiyen istismarın üstünlüğünün bizzat geniş ölçüde teknik küçük suçu izah eylediğini göstermek kolaydır. Keza yine bir çok bızatihi anormal vaziyetlerin ve anormal şahsiyetin umumî kültürün mahiyetinden neşet eylediğini göstermek de kolaydır. Basit bir misal vermek için slum'u zikredelim. Shaw'ın izah eylediği veçhile slum suçu imal eylemektedir, zira hayatın iktisadi muvaffakiyetsizliklerini ve keza moral muvaffakiyetsizlikleri cezbeden bir merkez vaziyetinde olan slum Amerikan kültürünün bir mahsulüdür. Bu muvaffakiyetsizler Birleşik Amerikadaki yüksek rekabete müstenit hayatın mahiyetinden neşet eylemektedirler.

Bütün bu söylediklerimizden, bir memleketteki bütün suçların o memleketin kültürünün mahiyetine nazaran izah edilebileceği zannedilmemelidir. Biz hâlâ bu nevi kültür köklerine malik bulunmayan ferdî anomaliyelere yer vermekteyiz. Fakat muhakkaktır ki bizim verdiğimiz bu yer anormal şahsiyete bağlı olarak suçtan bahsetmekte olan psikolog ve psiyatristler tarafından mübalâğa edilmiştir. Mevcut tabii farklar dolayısıyla, hiç şüphesiz, Amerikan kültürü muhtelif tip şahsiyetlere farklı su-

rette müessir olmaktadır. Hattâ bu şahsiyet farklarındaki bazı unsurlar verasete bağlı yahut fizyolojik bir esasa da dayanabilirler, fakat anormal şahsiyetin büyük kısmı, akıl hastalıkları hakkındaki ekolojik etüdlerin, telkin eylediği veçhile, keza bir kültür mahsulüdürler^{*)}. Fakat öyle zannediyoruz ki suçun tek bir kültüre bağlı izahı yoktur. Suç, şahsiyet, fert ve grup tecrübelerinin kombine tesirleriyle husule gelmektedir. Bununla beraber sözü geçen tecrübeye kültürün mahiyeti hâkim rolü oynar olarak gözükmektedir. Böylece veraset, evdeki ilk heyecanı tecrübeler ve şahsiyet anormallığının suçun daha derin bir şekilde izahı hususunda nisbeten az ehemmiyeti olduğu söylenebilir. İsterseniz buna, Lombroso ve Hooton'un bizimle, yani iyi insanlarla mukayese olununca mefruz anormal suçlunun kemik teşekkülünde bir kaç milimetrelilik bir farkın mevcut bulunduğu hakkındaki görüşleri ile bugün hemen hemen hakikat olarak kabul edilen ve suçun üstün kültürün mahsulü olduğu ve en tehlikeli suçlunun bir nevi iş adamı tipi olduğu ve hattâ bunun da asla suçlu olarak düşünülmiyen istismar edenlere nazaran, hiç olmazsa daha az tahrip edici, kötülük yapıcı mahiyette bulunduğu hakkındaki görüşler arasındaki tezat deyiniz. Bununla beraber yakalanan suçlular ve halk arasında mevcut fiziki farklar tetkik ve mütalâa olunabilir, fakat bugün bilhassa insanların ne için suç ika eylediklerini tayin hususunda bizzat aramızdaki münasebetlere bakıyoruz.

Bu makaleye son verirken Profesör Sheldon Glueck'in kriminolojik araştırmalarını da zikreylememiz lâzımdır. Bu etüdlerin ehemmiyeti herkes tarafından kabul edilmiştir. Belki bunlar Amerikada yapılan ve doğrulukları ve suçlular hakkında devamlı ve inatla tekrar edilmeleri itibarile verilecek en iyi misallerdir. Bu makalede Glueck tarafından yapılan araştırmalara temas edilmemiştir, zira bu araştırmaların tuttıkları yol bakımından noktai hareketleri itibarile sosyolojik olduklarını söyleyebilmek güçtür. İstikbalde, bugün nâtamam olarak gözüken kriminolojik araştırmaların, Doktor Glueck'inkiler kadar doğru ve sahih kooperatif gayretlerle tamamlanacağını ümit ediyoruz. Fakat bunlar sosyolojik telâkkiyi de ihtiva eyledikleri takdirde suçun anlaşılması hususundaki kıymetlere çok şeyler ilâve eylemiş bulunacaklardır. Bu makalenin muharriri sosyolojik-kriminolojik nazariyenin hâlâ bir çok objektif mutalara muhtaç bulunduğunu tamamile kabul etmektedir. Fakat, çok mânalı olan hâdise ve

^{*)} Robert E. L. Faris ve H. Warren Dunham: *Mental Disorders in Urban Areas*, Chicago, University of Chicago Press, 1939.

vakıalardan bir çoklarını istatistik yolile ölçebilmeğe imkân yoktur. Bununla beraber bir çok taraflı modern suç probleminin tetkik ve mütalâasında, objektif ve bir çok cepheli etüdlerin yapılması hususunda şiddetli bir ihtiyaç duyuyoruz.

Tercüme eden:

Doçent Dr. Sulhi DÖNMEZER

Donald R. TAFT